

TUTKIMUKSESTA TUKEA SOTE-SUUNNITTELUUN

PÄÄKIRJOITUS

ERJA POUTIAINEN

Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislakia pohtiva parlamentaarinen ohjausryhmä teki marraskuun puolivälissä päätöksiä sosiaali- ja terveystalouden järjestämistä ja tuottamisesta sekä tuottamisvastuusta. Päätöksen mukaan järjestämistä siirretään viidelle sosiaali- ja terveysalueelle. Sen sijaan tuottamisvastuuseen ovat päätöksen mukaan oikeutettuja kuntayhtymät tai sen sijasta tuottamisvastuun alueen vastuukunta, mikäli kaikki alueen kunnat niin yksimielisesti sopivat. Tulevaisuudessa siis nämä viisi sote-alueita päättävät alueellaan tuottamisvastuussa olevista kuntayhtymistä sekä siitä, millaisia tehtäviä näillä yhtymillä on. Päätöksen mukaan jokaisella sote-alueella voi olla korkeintaan kolme viiteen tuottamisvastuullista kuntayhtymää. Määrä vaihtelee sote-alueen mukaisesti, esimerkiksi HYKS-erva-alueella kuntayhtymiä voi olla enintään kolme ja OYS-erva-alueella korkeintaan viisi. Mallin hienosäätöä jatketaan nyt tiiviisti. Vaikka tämän kirjoituksen julkaisuajankohtana tiedämme todennäköisesti sote-uudistuksen raameista huomattavasti enemmän, keskustelun palvelujen tuottamisen konkreettisista toimenpiteistä voinee aloittaa jo nyt.

Palvelujen tuottamisesta vastuussa olevalle kuntayhtymälle on asetettu runsaasti vaatimuksia. Sen on vastattava ehkäisevistä, korjaavista ja hoitavista sekä kuntouttavista ja muista palveluista. Palvelut käsittävät niin sosiaalihuollon, perusterveydenhuollon kuin erikoissairaanhoidon palvelut, jotka kaikki tulee lakiesityksen mukaan toteuttaa yhtenä kokonaisuutena. Tässä kohden muun muassa kuntoutusjärjestelmän nykyisen pirstaleisuuden tunteva havahtuu. Miten ihmeessä nämä nyt erilliset palvelut saadaan toimimaan yhtenä kokonaisuutena?

Lakiluonnoksen mukaan tiettyjen yhdenmukaisten korvausperusteiden lisäksi tuotantoalueen rahoituksen perustana olisivat myös palvelutuotannon vaikuttavuus- ja tehokkuusvaatimukset. Taas herää kysymys, mistä tällaiset vaikuttavuustiedot saadaan.

Nyt olisi soveltavalla tieteellisellä tutkimuksella paljon annettavaa niin palvelurakenteiden muutostarpeiden kuin palvelujen vaikuttavuuden selvittämiseen.

Uusien sote-alueiden on suunniteltu aloittavan toimintansa vuoden 2016 alussa ja palvelujen tuottamisesta vastaavien kuntayhtymien vuoden 2017 alusta. Aikataulu on hyvin tiukka ja useat lakiluonnoksesta lausuneet tahot ovatkin toivoneet siihen pidennystä sekä riittävää muutostukea uudistuksen toimeenpanoon. Vuoden 2015 aikana tullaan pohtimaan kuumeisesti, miten uudistus toteutetaan ja millaisia kuntayhtymiä synnytetään. Erittäin suuri kysymys on, miten sosiaali- ja terveystalouden kokonaisuus saadaan sovitetuksi siten, että kansalais-

ten palveluntarve tulee huomioiduksi ja palvelut kyetään tarjoamaan kansalaisille oikeudenmukaisesti, oikea-aikaisesti ja laadukkaasti.

Samaan aikaan ollaan kumoamassa kuntoutuksen asiakasyhteistyötä käsittelevää lakia. Nykyisen lain tarkoitus on ollut auttaa kuntoutujaa saamaan tarvitsemansa kuntoutuspalvelut ja edistää viranomaisien yhteistyötä, mikäli kuntoutuja on tarvinnut eri toimijoiden järjestämiä kuntoutustoimenpiteitä. Hallituksen esitys lain kumoamisesta on annettu eduskunnalle lokakuussa 2014 ja asiakasyhteistyötä koskevien uusien toimenpiteiden ja säädösten on tarkoitus astua voimaan 1.1.2015. Uudistuksen tavoitteena on siirtää nykyisen lain mukaisten asiakasyhteistyöryhmien tehtäviä työvoiman palvelukeskuksiin (TYP) sekä muilta osin kuntien tehtäviksi. Alueellisen ja valtakunnallisen tason koordinaatiotehtäviä taas on kaavailtu siirrettäväksi sote-alueiden tuleviin tehtäviin tai uudelleen arvioitaviksi sote-lainsäädännön yhteydessä. Myös tämän kuntoutusta koskevan uudistuksen vaikutukset olisi tärkeä selvittää tutkimuksen keinoin.

Sote-palveluihin ja kuntoutukseen liittyvien merkittävien muutosten dokumentointiin ja muutosten pulmakohtien tunnistamiseen olisi paikallaan käyttää relevanttia tieteellistä tutkimusta ja tutkimukseen perustuvaa kehittämistyötä. Täten olisi mahdollista kartoittaa esimerkiksi asiakkaan tarpeita vastaavien palvelujen tuotantoa ja siinä ilmenviä aukkoja sekä kuntoutuspalvelujen vaikuttavuutta. Niin ikään olisi mahdollista selvittää nykyisten palvelukokonaisuuksien toimivuutta ja toimimattomuutta sekä tuottaa ehdotuksia toimintojen ja niiden koordinaation parantamiseksi.

Kuntoutus-lehti julkaisee kuntoutuksen ja sen lähialojen tutkimuksia ja muita asiantuntijakirjoituksia tukemalla ja edistämällä omalta osaltaan kuntoutuksen alan tutkimus- ja asiantuntijatiedon leviämistä. Vuonna 2015 lehti julkaisee totuttuun tapaan neljä numeroa, joista kaksi on yhteiskunnallisen keskustelun keskiössä olevaan aihepiiriin liittyvää teemanumeroa. Vuoden ensimmäisessä lehdessä paneudutaan nuorten kuntoutusteemaan ja vuoden kolmannessa numerossa aiheena ovat työhönkuntoutuksen uudet tuulet.

Rauhallista ja virkistävää joulunaikaa ja vuoden vaihdetta Kuntoutus-lehden lukijoille!

**Erja Poutiainen, FT,
dosentti, tutkimusjohtaja, Kuntoutussäätiö**